

Χαιρετισμός/Ομιλία στη διάσκεψη τύπου που συγκάλεσε η Acccept στις 15/5/2012 με αφορμή την παγκόσμια μέρα κατά της Ομοφοβίας

Καταρχήν, θα ήθελα να συγχαρώ τα μέλη της Οργάνωσης Acccept για την πρωτοβουλία τους να διοργανώσουν μια σειρά από εκδηλώσεις με αφορμή την επέτειο, στις 17 του Μάη, της Διεθνούς Ημέρα κατά της Ομοφοβίας και να τους ευχαριστήσω για την ενεργεία τους να μας καλέσουν, ως Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Αρχή κατά των Διακρίσεων, να συνδράμουμε στις εκδηλώσεις αυτές.

.....

Η 17η Μαΐου έχει καθιερωθεί ως διεθνής ημέρα κατά της ομοφοβίας.

Ο λόγος που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη ημερομηνία, οφείλεται στο γεγονός ότι στις 17 Μαΐου 1990, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας απεφάνθη, τελικά, ότι η ομοφυλοφιλία δεν είναι «ψυχολογική διαταραχή» και την αφαίρεσε από τον Διεθνή Πίνακα Νοσημάτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις 19 Ιανουαρίου 2006 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αναγνώρισε το συμβολισμό της ημέρας αυτής και με ψήφισμά του κάλεσε τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναλάβουν δράσεις για την εξάλειψη των διακρίσεων λόγω «ομοερωτικού» προσανατολισμού.

.....

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι η ομοφοβία καλύπτει ένα εύρος αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών που κυμαίνεται από αντιπάθεια, μέχρι παράλογη φοβία, αποστροφή ή/και μίσος έναντι της ομοφυλοφιλίας και των ΛΟΑΤ ατόμων, δηλαδή: των Λεσβιών, Ομοφυλοφίλων, Αμφισεξουαλικών και Τρανσεξουαλικών.

Σε επίπεδο δε ανθρώπινων σχέσεων και συμπεριφορών, η ομοφοβία δεν εκδηλώνεται μόνο με παθητικό τρόπο, αλλά, συχνά, φτάνει στο σημείο να εκδηλώνεται με λεκτική ή/ και σωματική βία.

Έρευνες έχουν δείξει ότι η ομοφοβία έχει συχνά έρεισμα τη θρησκευτική προκατάληψη, αισθήματα κοινωνικής ανασφάλειας ή ακόμη και την ανάγκη σε πολλούς ανθρώπους της αυτό-επιβεβαίωσης του δικού τους σεξουαλικού προσανατολισμού.

.....

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τις τελευταίες δεκαετίες, έχει εξελικτικά δημιουργηθεί ένα θεσμικό πλαίσιο που θέτει ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων ατόμων.

Την κατεύθυνση και τα όρια του νέου αυτού πλαισίου, καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό τα ευρωπαϊκά δικαστήρια, τα οποία, μέσα από τη νομολογία τους, έχουν καταδικάσει εθνικές πρακτικές που οδηγούσαν σε διακρίσεις εις βάρος των ατόμων αυτών.

Ήδη από 1981 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε ότι η ποινικοποίηση της ομοφυλοφιλικής σεξουαλικής πράξης μεταξύ συναινούντων ενηλίκων, συνιστά παραβίαση του δικαιώματος

στην ιδιωτική ζωή¹, το οποίο προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η θέση αυτή του Δικαστηρίου, υιοθετήθηκε το 1993 και στη γνωστή Υπόθεση *Μοδινός εναντίον Κύπρου* και οδήγησε – έστω και με καθυστέρηση και αφού απειλήθηκε η ενταξιακή μας πορεία στην ΕΕ - στην αλλαγή, το 1998, του κυπριακού ποινικού κώδικα, με την αποποινικοποίηση της σεξουαλικής πράξης μεταξύ ενηλίκων του ίδιου φύλου.

.....

Από τότε, με σειρά από αποφάσεις του, το Δικαστήριο, συνέδεσε την όποια διακριτική μεταχείριση εις βάρος των ομοφυλοφίλων με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής,

Πρόσφατα, το Δικαστήριο επέκτεινε το πεδίο προστασίας, κάνοντας δεκτό ότι η απόρριψη του αιτήματος Γαλλίδας ομοφυλόφιλης να προβεί σε υιοθεσία, συνιστούσε διάκριση στην απόλαυση του δικαιώματός για σεβασμό της οικογενειακής ζωής. Στην εξαιρετικά σημαντική αυτή υπόθεση, υπογραμμίστηκε από το Δικαστήριο ότι η Σύμβαση που κατοχυρώνει τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι ένα στατικό κείμενο αλλά ένα ζωντανό νομοθέτημα που πρέπει να ερμηνεύεται στα πλαίσια της σύγχρονης πραγματικότητας.

.....

¹ Dudgeon v. UK, Judgement 22/10/1981, Norris v. Ireland, Judgement 26/10/1988, Modinos v. Cyprus, Judgement 22/4/1993

Αναφορικά με το θέμα της αναγνώρισης δικαιωμάτων στα ομόφυλα ζευγάρια, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τηρούσε αρχικά μια πιο συγκρατημένη στάση. Ωστόσο, και σε αυτή τη πτυχή του ζητήματος, η πρόσφατή του νομολογία παρουσιάζει μια εξελικτική διαφοροποίηση.

Σημαντικές θεωρούνται δύο αποφάσεις του Δικαστηρίου σε παρόμοιες υποθέσεις, η πρώτη το 2003 κατά της Αυστρίας, και η δεύτερη το 2010 κατά της Πολωνίας, με τις οποίες έκρινε ότι, ο αποκλεισμός των ομόφυλων ζευγαριών από τις εθνικές νομοθεσίες των δύο χωρών που καθόριζαν τη μεταφορά συμβολαίων μίσθωσης σε επιζώντες συντρόφους, ήταν δυσανάλογο μέτρο για την επιδίωξη του σκοπού της προστασίας της παραδοσιακής οικογένειας και συνιστούσε διακριτική μεταχείριση.

.....

Είναι αλήθεια ότι το Δικαστήριο, μέσα από τη νομολογία του, δε έχει, μέχρι σήμερα τουλάχιστον, γνωμοδοτήσει ότι η μη δυνατότητα σύναψης γάμου σε ομόφυλα ζευγάρια συνιστά παραβίαση του άρθρου 12 της Σύμβασης που προστατεύει το δικαίωμα στο γάμο. Για τη θέση αυτή το Δικαστήριο συνεκτιμά το γεγονός ότι, παρά τις κοινωνικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί, δεν υπάρχει ευρεία συναίνεση στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορικά με την αναγνώριση γάμου μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου. Ωστόσο, μέσα από τη νομολογία έχουν καθοριστεί οι ακόλουθες 2 βασικές παράμετροι:

- Πρώτον, ότι το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή δεν περιορίζεται μόνο σε οικογένειες που διαμορφώνονται στα πλαίσια του γάμου, αλλά - συνεκτιμώντας και άλλα στοιχεία - μπορεί να περιλαμβάνει και *de facto* σχέσεις² και,
- Δεύτερον, ότι το δικαίωμα σύναψης γάμου δεν πρέπει σε κάθε περίπτωση να περιορίζεται σε γάμο μεταξύ δύο προσώπων διαφορετικού φύλου και ότι, εναπόκειται στο κάθε κράτος να ρυθμίσει ή όχι το γάμο μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου.

Σε αντίθεση με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδεικνύει επιφυλακτικότητα όσον αφορά την αναγνώριση των ομόφυλων συμβιώσεων. Εντούτοις, πρόσφατα, γνωμοδότησε ότι η άρνηση καταβολής σύνταξης στον επιζώντα σύντροφο του ίδιου φύλου, συνιστά άμεση διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, προσθέτοντας ότι, εάν ένα κράτος μέλος διαπιστώσει ότι το καθεστώς συμβίωσης ενός ζευγαριού, είναι «παρεμφερές» με το καθεστώς ενός παντρεμένου ζευγαριού, οφείλει να παρέχει τα ίδια δικαιώματα που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο.

.....

Στα πλαίσια προσαρμογής με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, έχουν γίνει τροποποιήσεις στη νομοθεσία μας οι οποίες συνιστούν πρόοδο

² *Marckx v. Belgium*

προς την κατεύθυνση της προστασίας των δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων πρόσωπων και στην Κύπρο.

Σημεία σταθμοί, που αξίζουν αναφοράς είναι:

- Η αποποινικοποίηση της σεξουαλικής πράξης μεταξύ ενηλίκων του ίδιου φύλου το 1998, στην οποία ήδη αναφέρθηκα,
- Ο καθορισμός, το 2002, του ίδιου κατώτατου ηλικιακού ορίου συναίνεσης για ομοφυλόφιλους και ετεροφυλόφιλους, για τη σύναψη σεξουαλικών σχέσεων, και,
- Η υιοθέτηση, με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, ενός νέου θεσμικό πλαίσιο που παρέχει ευρεία προστασία από τις διακρίσεις στη βάση συγκεκριμένων λόγων, μεταξύ αυτών και του σεξουαλικού προσανατολισμού ενός προσώπου.

Το πλαίσιο αυτό οδήγησε επίσης στην ίδρυση και λειτουργία, στα πλαίσια του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, της Αρχής κατά των Διακρίσεων, με βασικό πεδίο δράσης την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων στην κυπριακή κοινωνία.

.....

Ωστόσο, ανεξαρτήτως του ότι οι πιο πάνω θεσμικές εξελίξεις συνιστούν σαφή πρόοδο στην προσπάθεια κατοχύρωσης των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων, παραμένει γεγονός ότι η Κύπρος

διστάζει να προχωρήσει σε οποιαδήποτε νομοθετική ρύθμιση των συμβιωτικών σχέσεων ομοφυλοφίλων ή να αναγνωρίσει νομικά τέτοιες σχέσεις οι οποίες έχουν θεσμικά κατοχυρωθεί σε άλλες χώρες στα πλαίσια γάμων ή συμφώνων συμβίωσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των χωρών της ΕΕ, συγκεκριμένα οι 16 από τις 27, έχουν ήδη εντάξει στο νομοθετικό τους σύστημα το σύμφωνο συμβίωσης για τα ομόφυλα ζευγάρια.

.....

Στα πλαίσια της δράσης της, η Αρχή κατά των Διακρίσεων, εξέτασε 4 παραπτώνα που αφορούσαν τη μη παραχώρηση αδειών παραμονής στην Κύπρο σε πολίτες τρίτων χωρών που είχαν συμβιωτικές σχέσεις με Κύπριους ή Ευρωπαίους πολίτες. Στις 3 από τις περιπτώσεις αυτές, οι συμβιώσεις είχαν νομικά κατοχυρωθεί σε άλλες χώρες.

Στις σχετικές με τα παράπονα αυτά παρεμβάσεις, η Αρχή διατύπωσε γενικά τη θέση ότι, παρόλο που βάσει της εγχώριας νομοθεσίας δεν αναγνωρίζεται η συμβίωση, θα έπρεπε, συνεκτιμώντας το σχετικό ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, να επανεξεταστούν οι υποθέσεις των παραπονούμενων προς την κατεύθυνση ικανοποίησης των αιτημάτων τους και διευκόλυνση της παραμονής τους στην Κύπρο.

.....

Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της ως Αρχή κατά των Διακρίσεων, και λαμβάνοντας υπόψη τις προηγούμενες σχετικές παρεμβάσεις, η Επίτροπος προχώρησε το Δεκέμβριο του 2011, σε μια ευρύτερη

Τοποθέτηση αναφορικά με την ανάγκη θεσμοθέτησης ενός συμφώνου συμβίωσης.

Στην Τοποθέτηση διατυπώθηκε η θέση ότι, λαμβάνοντας υπόψη τις νομοθετικές ρυθμίσεις που υιοθέτησαν πολλές ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και τις σχετικές επιταγές του ευρωπαϊκού δικαίου, η νομική κατοχύρωση της χωρίς γάμο συμβίωσης αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Υποστηρίχθηκε, επίσης, ότι οι όποιες κανονιστικές ρυθμίσεις εφαρμοστούν δε θα πρέπει να αγνοούν ή να αποκλείουν τους ομόφυλους συντρόφους και ότι, μια τέτοια εξαίρεση, θα ισοδυναμούσε με διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Καταληκτικά, η Επίτροπος ανέφερε ότι η θεσμοθέτηση των συμβιώσεων δεν πρόκειται να θέσει σε κίνδυνο την παραδοσιακή μορφή της οικογένειας, η οποία, όπως υποστήριξε, δεν προστατεύεται με την παραγνώριση ή υποβάθμιση των - υπαρκτών στην κοινωνία - ελεύθερων συμβιώσεων.

.....

Μέχρι σήμερα, η Κύπρος παραμένει μία χώρα με συντηρητική κοινωνία σε θέματα που αφορούν την ομοερωτική σεξουαλική συμπεριφορά. Το συντηρητικό αυτό κλίμα δεν αντανακλάται μόνο μέσα από τις ανεπάρκειες του νομικού μας πλαισίου, αλλά και από τις στάσεις και αντιλήψεις της κοινωνίας, σε σχέση με όλα τα θέματα που αφορούν τη ΛΟΑΤ κοινότητα.

Ας μη ξεχνάμε ότι μέσα από τη συζήτηση του ζητήματος της νομικής αναγνώρισης της σχέσης ομόφυλων προσώπων, αναδείχθηκε ένα

πλέγμα ομοφοβικών αντανακλαστικών στην κοινωνία, ενώ ακούστηκαν και ακραίες φωνές που ταύτισαν την ομοφυλοφιλία με ψυχική ανωμαλία, με κτηνοβασία και παιδοφιλία – κάτι που προκάλεσε την έντονη αντίδραση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Το γεγονός ότι η Κυπριακή κοινωνία παραμένει έντονα ομοφοβική καταδεικνύεται μέσα από μία σειρά από Έρευνες που έγιναν τα τελευταία χρόνια, όπως: την παγκύπρια έρευνα για τις αντιλήψεις των κυπρίων έναντι της ομοφυλοφιλίας που έγινε το 2006 από το Γραφείο μας, την Έρευνα του ευρωβαρομέτρου το 2008 για τις διακρίσεις στις χώρες της ΕΕ και τη Μελέτη που έγινε το 2011 για λογαριασμό του *Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού* και της Οργάνωσης Accept, η οποία χαρτογράφησε τις εμπειρίες ομοφυλόφιλων, λεσβιών και αμφισεξουαλικών στην Κύπρο.

Ενδεικτικά αναφέρω κάποια από τα πορίσματα των ερευνών αυτών:

- 70% των ερωτηθέντων στην έρευνα του Γραφείου μας δήλωσαν ότι θα είχαν σε μεγάλο βαθμό πρόβλημα αν το άτομο που προσέχει το παιδί τους ήταν ομοφυλόφιλο άτομο,
- Σχεδόν εννιά στους δέκα ερωτηθέντες, ανέφεραν ότι θα είχαν πρόβλημα αν το παιδί τους έκανε παρέα με ομοφυλόφιλο άτομο, ενώ,
- Περίπου ένας στους 10 δήλωσαν ότι αν μάθαιναν ότι το παιδί τους ήταν ομοφυλόφιλο, θα το έδιωχναν από το σπίτι.

Επίσης, από τις έρευνες προέκυψε ότι στην κυπριακή κοινωνία συχνά ασκείται ψυχολογική βία έναντι των ομοφυλόφιλων ατόμων, συνήθως με προσβλητικά σχόλια, ενώ καταγράφονται και περιστατικά σωματικής βίας, κυρίως έναντι των αντρών, τα οποία εκδηλώνονται με απειλές, ξυλοδαρμούς ακόμα και βιασμούς.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι στα σχολεία μας παρατηρούνται, με ανησυχητική μάλιστα συχνότητα, περιστατικά ομοφοβικού εκφοβισμού (bullying) και παρενόχλησης μαθητών.

.....

Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι πέρα από την ανάγκη για εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου που αφορά στα δικαιώματα της ΛΟΑΤ κοινότητας, πιο σημαντική ενδεχομένως να είναι η ανάγκη καταπολέμησης της ομοφοβίας μέσα στην ευρύτερη κοινωνία.

Υπό αυτά τα δεδομένα, είναι πολύ σημαντικό να αναλαμβάνονται δράσεις από τους κοινωνικούς φορείς, που αποσκοπούν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤ ατόμων. Τέτοιας φύσεως δράσεις είναι και οι εκδηλώσεις που διοργανώνει αυτές τις μέρες η οργάνωση Accept με αφορμή την παγκόσμια μέρα κατά της ομοφοβίας, τις οποίες υποστηρίζουμε.

Κλείνοντας, θα ήθελα εκ μέρους της Επιτρόπου Διοικήσεως να συγχαρώ τα μέλη της Accept για τη συγκεκριμένη πρωτοβουλία και να τους διαβεβαιώσω για την ετοιμότητα της Αρχής κατά των Διακρίσεων να συνδράμει και στο μέλλον σε δράσεις που θα έχουν στόχο την καταπολέμηση των θεσμικών διακρίσεων στη βάση του

σεξουαλικού προσανατολισμού και την προαγωγή μιας πιο σύγχρονης κοινωνίας που να σέβεται τις ερωτικές επιλογές όλων των ανθρώπων που τη συναποτελούν.